

Debatterende eller besluttende offentlighed?

Om demokrati, offentlighed og den konstituerende magt hos Carl Schmitt og Hannah Arendt

Popp-Madsen, Benjamin Ask

Published in:
Slagmark

Publication date:
2014

Document version
Tidlig version også kaldet pre-print

Citation for published version (APA):
Popp-Madsen, B. A. (2014). Debatterende eller besluttende offentlighed? Om demokrati, offentlighed og den konstituerende magt hos Carl Schmitt og Hannah Arendt. *Slagmark*, 69, 35-51.

Debatterende eller besluttende offentlighed?

- Om demokrati, offentlighed og den konstituerende magt hos
Carl Schmitt og Hannah Arendt

I

I Jürgen Habermas' *Tre normative modeller for demokratiet* beskrives de to dominerende forståelser af relationen mellem demokrati og offentlighed som den *liberale* og den *republikanske* model. I den liberale model i traditionen fra John Locke til John Rawls er individets præferencer private, og kanaliseres ind i det politiske system via etablerede politiske kanaler. Helt omvendt forholder sig ifølge Habermas i den republikanske tradition fra Machiavelli over Jean-Jacques Rousseau til Hannah Arendt, hvor individet fungerer som borger, der deltager i det politiske liv med selvfølgelighed, og politik skabes ud fra intersubjektive størrelser som almenviljen, kulturen og traditionen (Habermas 1996: 22-23). I den liberale model forsvinder demokratiet og offentligheden til fordel for individet, dets privatsfære og rettigheder; i den republikanske model overtager den demokratiske offentlighed hele billedet med knægtelse af individuelle rettigheder til følge (Habermas 1996: 24-25). Overfor konflikten mellem liberalisme og demokrati, mellem privatsfære og selvstyre, foreslår Habermas en ny kobling af demokrati og offentlighed: den *deliberative* model. Her kobles republikanismens fokus på deliberationens præferenceændrende funktion med den liberale retsstats legale kanaler for politisk deltagelse og respekt for individets rettigheder. Via omfattende deliberation mellem borgerne i civilsamfundet legitimeres de politiske beslutninger, og via offentlig debat højnes beslutningernes procedurale og substantielle legitimitet (Habermas 1996: 27).

Habermas' arbejde med det deliberative demokrati har medført et væld af demokratiteoretiske knopskydninger. Tænkere som Seyla Benhabib og Joshua Cohen har arbejdet videre på en række

institutionelle og teoretiske problematikker (Benhabib 1996; Cohen 1996), og endnu flere teoridannelser som eksempelvis Jean Cohen og Andrew Aratos civilsamfundsfokuserede, deltagelsesdemokrati (Cohen og Arato 1994), Benjamin Barbers 'stærke' demokrati (Barber 1984) og demokratisk medborgerskab og identitetspolitik (Phillips 1998) er kraftigt inspireret af idéen om deliberationens legitimerende kraft. Disse teoridannelser deler et grundlæggende syn på offentlighedens handlemuligheder, dens funktion og rolle overfor det etablerede politiske system. Offentligheden har en *debatterende* funktion, hvis rolle det er at *legitimere* beslutninger taget *centralt*, og derfor fungere som supplement for almindelig politisk *repræsentation* samt udtrykke den offentlige *fornuft*. Som Benhabib udtrykker det, "jo mere den kollektive beslutningsproces nærmer sig denne model, jo mere øges formodningen om processens legitimitet og rationalitet" (Benhabib 1996: 69, min oversættelse). Demokrati og offentlighed kobles via idéen om, at beslutninger i repræsentative organer bliver mere *demokratiske*, hvis de har været debatteret af *offentligheden* (Cohen 1996: 95).

Denne artikel ønsker at diskutere en alternativ opfattelse af offentligheden og dens forbindelse til demokratiet. I stedet for den debatterende offentlighed, der søger at legitimere beslutninger taget i repræsentative organer, ønsker artiklen at skitsere de teoretiske koordinater for en *besluttende, konstituerende* offentlighed, der *decentralt* og *direkte* vedtager de grundlæggende love, som offentligheden lever under. Dette gøres med inddragelse af begrebet *den konstituerende magt*¹ hos Carl Schmitt og Hannah Arendt – et begreb som deliberative demokrater sjældent inddrager på grund af konceptualiseringen af offentligheden som debatterende og legitimerende snarere end besluttende og konstituerende.

Artiklens formål er tredelt: 1) at introducere begrebet *den konstituerende magt*, som de sidste år har fået opmærksomhed i politisk teori (Kalyvas 2005, 2008; Negri 1999; Arato 2000). 2) at demonstrere begrebets konsekvenser for koblingen mellem demokrati og offentlighed, og dermed fremsætte et alternativ til det deliberative demokratis konceptualisering. 3) at sammenligne Schmitt og Arendt, der på trods af vidt forskellige biografier og teoretiske udgangspunkter har tydelige ligheder i deres analyser af den konstituerende magts iboende demokratiske potentiale.

Artiklen falder i tre afsnit: 1) en diskussion af Schmitts begreber om den konstituerende magt og det plebiscitære demokrati. 2) en diskussion af Arendts idé om nye politiske begyndelser og rådsdemokrati, som kan ses som en kritik af Schmitt, der på trods af dennes åbenlyse demokratiske potentialer ender i et for Arendt uacceptabelt sted. 3) en kritisk diskussion af den deliberative demokratimodels kobling af offentlighed og demokrati på baggrund af analysen.

II

Indledningsvis kunne man spørge, hvad der er galt med den habermasianske kobling af demokrati og offentlighed. Artiklen peger på to grunde til en rekonceptualisering af forholdet mellem demokrati og offentlighed. For det første fordi en besluttende snarere end en debatterende offentlighed kommer tættere på det demokratiske ideal om direkte folkelig deltagelse i vedtagelsen af loven.² Dernæst fordi en legitimerende snarere end en konstituerende offentlighed reificerer politisk magt som suverænenes øverste befaling i traditionen fra Jean Bodin og Thomas Hobbes,³ en befaling som deliberationen blot legitimerer. Ved manglende fokus på den konstituerende magt – en politisk idétradition, der eksisterer sideløbende med suverænitets idéhistorie, og hvis fremmeste eksponenter er Johannes Althusius og de engelske republikanere i 1700-tallet, 1800-tals revolutionære som Thomas Paine og Emmanuel Siéyès og altså Schmitt og Arendt i det 20. århundrede – negligeres på den ene side den klassiske suverænitets manglende pluralisme, lighed og kollektive frihed, på den anden side overses den konstituerende magts demokratiske potentialer.

Hvor passer Schmitt ind i rekonceptualiseringen af forholdet mellem offentlighed og demokrati? Har Schmitt ikke grundlæggende dissociert sig med demokratisk tænkning med sin indmeldelse i nazi-partiet, med sit berømte udsagn om, at ”Suverænen er den, der træffer afgørelse om undtagelsestilstanden” (Schmitt 2009: 25),⁴ med sin decisionisme, voldsforherligelse, kampmetaforik og modernitetskritik? Store dele af Schmitt-litteraturen svarer bekræftende: Schmitt har umiddelbart meget lidt at tilbyde demokratiteori

(Hirst 1999; Preuss 1999; Bielefeldt 1998). Især Schmitts decisionisme og hans beskrivelser af suverænen i *Political Theology*, hvor enhver norm og lov må vige for den vilkårlige beslutning, har bragt Schmitt i samme lidet demokratiske kategori som Hobbes, som Schmitt anså for at være ”den største af alle decisionistiske tænkere” (2009: 177), og modoplysningstænkere Joseph de Maistre og Donoso Cortès.

Udover Chantal Mouffes forsøg på at sammenlæse liberal pluralisme og Schmitt i en agonistisk demokratiteori (Mouffe 1999, 2000, 2005) har der de sidste år været forsøg på at sammenkæde Schmitt og demokrati, især via Schmitts idé om plebiscitære folkeafstemninger (Körösenyi 2005; Green 2010), samt hans diskussion af folkets forskellige kapaciteter (Kalyvas 2000, 2008: 79-187). Det er disse kapaciteter, jeg nu vil diskutere, for bagefter at behandle Schmitts idé om plebiscitært demokrati.

Via *den konstituerende magt* forsøger Schmitt at rekonfigurere suverænitetsbegrebet, og at vise hvordan demokrati og offentlighed kan sammenkædes:

Schmitt afviger klart fra mere traditionelle definitioner af suverænitets forstået som den absolutte kommandoinstans eller som den øverste befaler. I stedet for at understrege de overlegne magtbeføjelser fra en stærk udøvende magt i toppen, omdirigerer han vores opmærksomhed til legitimitetens underliggende ophav i bunden af det politiske system (Kalyvas 2008: 95, min oversættelse).

Denne omdirigering starter med Schmitts definition af de tre måder, hvorpå folket relaterer sig til forfatningen: 1) folket *før* og *over* forfatningen, 2) folket *i* forfatningen, og 3) folket *ved siden af* forfatningen (Schmitt 2008: 269-271). De tre relationer betegner for Schmitt folket i dets kapacitet af forfatningsgivende subjekt, dvs. *før* og *over* forfatningen, dets rolle under normalpolitiske omstændigheder, hvor repræsentanter varetager folkets interesser i parlamentet, dvs. folket *i* forfatningen, og endelig folket som udøvende civil ulydighed, spontane demonstrationer og anden udenomsparlamentarisk aktivitet, dvs. folket *ved siden af* forfatningen.

Denne tredeling er en kritik af opfattelsen af folket i den dominerende suverænitetsopfattelse. For både Bodin, Hobbes og retspositivister i traditionen fra Hans Kelsen eksisterer folket kun

i Schmitts anden betydning: Folket som eksistentielt tilstedeværende enhed er aldrig *over* forfatningen, hvilken enten er givet af individerne i naturtilstanden, gennem guddommeligt mandat eller til beskyttelse af præpolitiske rettigheder. Ydermere kan folket aldrig optræde legitimt i Schmitts tredje betydning, hvilket vil være statsskadelig virksomhed. Men Schmitt stopper ikke ved udvidelsen af folkets rolle. For Schmitt er der kun tale om *demokrati*, når folket fungerer i dets første funktion; for Schmitt er demokrati direkte forbundet til den konstituerende magt. Demokrati er kort sagt evnen til ekstrakonstitutionelt at give forfatningen for det politiske fællesskab:

I et demokrati har folket den konstituerende magt. Den demokratiske forståelse opfatter enhver forfatning [...] som hvilende på en konkret politisk beslutning taget af et beslutningsdygtigt folk. Enhver demokratisk forfatning forudsætter et sådan beslutningsdygtigt folk (Schmitt 2008: 268, min oversættelse).

Folket som indehaver af den konstituerende magt har en række konsekvenser for Schmitts forståelse af demokrati. For det første kan et demokrati aldrig være repræsentativt, da ”den konstituerende magt ikke kan repræsenteres uden at demokratiet omdannes til aristokrati” (Schmitt 2008: 128, min oversættelse); for det andet er demokratiet fuldstændig ubundet, da folket gennem den konstituerende magt kan ”give sig selv kontinuerligt nye former for politisk eksistens. Folket har fuldstændig frihed til politisk selvbestemmelse. Folket er den ’formløse formative kapacitet’” (Schmitt 2008: 129, min oversættelse).

Schmitt kan derfor skelne mellem det *konstituerende folk* og det *konstituerede folk*. Det konstituerende folk er den ubundne, ikke-repræsenterede, kreative kraft, der legitimt indstifter nye juridiske former, hvorimod det konstituerede folk er det i forfatningen bestemte folk med rettigheder som stemme- og valgret, ytrings- og forsamlingsfrihed.

Vi kan nu forstå Schmitts demokratiforståelse i relation til folkets tre kapaciteter. Hvor Habermas’ sammensmeltning af den liberale og den republikanske model er et forsøg på at udvide demokratisk praksis i både folkets anden kapacitet – ved at udvide mulighederne for debat – og i folkets tredje kapacitet, ved at forstå

civil ulydighed som en legitim påpegning af manglende deliberation (Cohen & Arato 1994: 564-604), så opfatter Schmitt alle *konstituerede* deltagelsesformer som udemokratiske. Det er kun gennem den ubundne, kreative aktivitet udført af folket i dets *konstituerende* kapacitet, at demokratiet kan lokaliseres: ”folkets konstituerende vilje er en umedieret vilje. Viljen eksisterer før og over enhver konstitutionel procedure” (Schmitt 2008: 132, min oversættelse). Folket optræder derfor kun demokratisk, når det udtrykker sin politiske vilje uden om alle konstituerede deltagelsesformer.

Hvordan skal man forstå demokrati som folkets umedierede vilje? Schmitt forstår demokrati og folk som intimt forbundet gennem *offentlighedsbegrebet*:

’Folket’ er et begreb, der kun bliver synligt i det offentlige rum [...] Folket og offentligheden er sammenfaldende: Intet folk uden en offentlighed, og ingen offentlighed uden et folk. Ved sin tilstedeværelse indstifter folket det offentlige rum. Kun et tilstedeværende, reelt forsamlet folk er et folk (Schmitt 2008: 272, min oversættelse).

Folket kan for Schmitt således kun eksistere i dets konstituerende kapacitet, når det er forsamlet i offentligheden.⁵ Som Ellen Kennedy rigtigt har påpeget, ”fremtræder *det offentlige* forskelligt fra den liberale idé om offentligheden” (Kennedy 1998: 101, min oversættelse). Kun når folket er fysisk tilstede – hverken som juridisk kategori, som oplyst, debatterende offentlighed i traditionen fra Kant til Habermas eller som repræsenteret i parlamentet – kan der tales om demokrati. Folket, når det er forsamlet i offentligheden, er derfor i ”kontrast til enhver embedsmand og politiker. Folket er dem, der *ikke* leder, *ikke* repræsenterer, dem der *ikke* udøver officielle funktioner i statsapparatet” (Schmitt 2008: 270). Kort sagt, for Schmitt er demokratisk aktivitet lig med folkets eksistentielle tilstedeværelse i det offentlige rum og ytringen af dets umedieret vilje. Demokratisk handlen kræver derfor offentlige fora og sfærer, hvor folket kan samles, give dets mening til kende og konstituere rammerne for det politiske fællesskab. Uden offentlighed intet demokrati.

Schmitts uortodokse kobling af demokrati, offentlighed og konstituerende magt medfører en række betragtninger om den plebiscitære folkeafstemning, som måden hvorpå folket tilkendegiver dets umedierede vilje. Schmitt er inspireret af Rousseaus objek-

tive, ikke-dialogiske, homogene, folkelige almenvilje (Schmitt 2008: 125), hvilket umuliggør, at folket kan ytre dets konstituerende vilje dialogisk. I stedet forestiller Schmitt sig, at det eksistentielt tilstedeværende folk ytrer sig via akklamation: ”Det mest naturlige udtryk for folkets vilje er den samlede mængdes erklæring af dets samtykke eller misbilligelse gennem akklamation [...] folket kan altid sige ’ja’ eller ’nej’” (Schmitt 2008: 131, min oversættelse). Schmitt forestiller sig et plebiscitært demokrati, hvor folket gennem akklamation vælger mellem forskellige politiske alternativer ”via simple råb, ved at råbe højere eller lavere, ved at fejre en leder eller et forslag, ved at ære kongen eller en anden person, eller ved at afvise forslaget gennem stilhed eller beklagelse” (Schmitt 2008: 272, min oversættelse). Schmitt foretrækker denne løsning, da akklamationen er den eneste umedierede, ikke-konstituerede form, hvorigennem folket kan ytre sig. Andreas Körösenyi har på baggrund af Schmitts akklamation, Webers karismatiske autoritet og Schumpeters elitedemokrati karakteriseret Schmitts demokratimodel som et *leder*demokrati (Körösenyi 2005). Lederdemokratiet som Körösenyi karakteriserer det, medfører en personalisering af politikken, hvor den offentlige mening skabes af de politiske ledes argumentation og fremsatte forslag. Offentligheden er ikke, som hos de deliberative demokrater, et sted for debat og deliberation, ”men for *skabelse*, ikke for *re*-præsentation, men for præsentationen af noget nyt, for skabelsen af noget, der ikke har eksisteret før” (Körösenyi 2005: 375, min oversættelse). Der er altså en direkte sammenhæng mellem Schmitts konstituerende magt, akklamationen og lederdemokratiet. Eller som Jeffrey Green, der ligeledes diskuterer relationen mellem Weber, Schmitt og Schumpeter siger, så er idéen, at ”folket kun bliver reelt virkeligt, når det fremtræder kollektivt gennem akklamation i offentligheden, distinkt for Schmitt” (Green 2010: 169, min oversættelse).

På trods af Schmitts forståelse af demokrati som folkets aktivitet i dets konstituerende kapacitet, er det værd at stille spørgsmålstegn ved, hvor demokratisk det plebiscitære lederdemokrati er. Koblingen mellem demokrati og offentlighed bygger – på trods af folkets kreative, konstituerende karakter og offentlighedens uomgængelige rolle herfor – på en ”mistænkelig, vag, urealistisk og fuldstændig uappellerende forudsætning om substantiel homogenitet

mellem leder og ledt, og mere generelt, mellem alle medlemmerne af det demokratiske, politiske fællesskab” (Green 2010: 170, min oversættelse). Schmitts plebiscitære demokrati, som egentlig skulle have ageret korrektiv til den debatterende og legitimerende offentlighed hos Habermas, og tilføje offentligheden et mere direkte demokratisk element, hvor folket kontinuerligt fungerer som med-lover, ender på grund af akklamationen som eneste deltagelsesmulighed med at blive pacificerende og homogeniserende. Schmitts idé om substantiel lighed som demokratiets forudsætning – ”demokrati er sammenfaldet mellem regerende og regeret” (Schmitt 2008: 264, min oversættelse) – ender med at ofre enhver forestilling om politisk frihed, gensidige løfter og selvstyre som demokratiske værdier (Kalyvas 2005: 1563). Derfor er det værd at rekonstruere Arendts kritik af den schmittianske position, da hun distancerer sig fra Schmitts plebiscitære demokrati, men samtidig fastholder den konstituerende magts iboende demokratiske kobling af politik og offentlighed.

III

For mange er sammenligningen mellem Schmitt og Arendt overraskende og der eksisterer få sammenlignende studier (Kalyvas 2008: 9). Arendt nævner kun eksplicit Schmitt en enkelt gang i sit forfatterskab, i en fodnote til *What is Freedom?*: ”Blandt moderne politiske teoretikere er Carl Schmitt suverænitetsens ypperste fortalere. Han forstår klart, at suverænitetsens grundelement er viljen: Suveræn er den, der vil og befaler.” (Arendt 1993: 296, min oversættelse). På trods af kritikken af den suveræne vilje, som vil blive diskuteret yderligere nedenfor, så findes der klare ligheder mellem Schmitt og Arendt. Arendts forståelse af natalitet og evnen til at begynde noget nyt – den menneskelige egenskab af at være ubundet af fortiden og bryde med tidens konstante monotoni (Arendt 1993: 146) – minder i høj grad om Schmitts konstituerende magt og dens konstante skabelse af nye politiske former. Overraskende bruger begge tænkere metaforen om *miraklet* til at beskrive det uforudsetes indtog i en gennembureaukratiseret moderne verden (Arendt 1993: 170-171; Schmitt 2009: 53). Derudover, når Arendt går fra den fænomenologiske beskrivelse af nye begyndelser i *Menneskets vilkår* til den

politiske forståelse i *Om Revolution*, hvor fokus er på kollektive, konstitutionelle frembringelser, så nærmer hun sig Schmitts forståelse af folket i dets første konstituerende kapacitet (Kalyvas 2004: 324). Lad os se nærmere på Arendts forståelse af nye politiske begyndelser, og hvordan hendes opfattelse af politik og offentlighed på den ene side – ligesom Schmitt – leverer et alternativ til den delibere-rende og legitimerende offentlighed, og på den anden side – imod Schmitt – undgår homogeniseringen af folket, dets stumme vilje og akklamationen som deltagelsesform.

Arendts opfattelse af demokrati er langt fra entydig, og hendes politiske republikanisme er ofte blevet fortolket som elitær frem for demokratisk (Canovan 1996: 11-14; Kateb 1984: 183). Især hendes kontroversielle opdeling mellem det sociale og det politiske har fået kritikere til at betegne Arendt som anti-demokratisk (Zaretsky 1997: 208). Som det fremgår af dette afsnit, har hendes idéer om menneskelig pluralitet, frihed og kollektiv handlen som det politiskes ophav klare demokratiske potentialer. Kort sagt er hendes opfattelse af nye politiske begyndelser som konstituerende magt en særlig *demokratisk* måde at sammenkoble politik og offentlighed på, fordi det kun er gennem kollektiv skabelse og deltagelse af individer i fællesskab, at frihed kan opnås (Arendt 2005b: 113-114).

Hvor Schmitt forestiller sig konstitutionelle begyndelser udenfor legale former, hvorefter folket omdannes fra sin første konstituerende kapacitet til dets anden konstituerede kapacitet, så efterstræber Arendt en sammenhæng mellem den konstituerende magt og demokratiet, der ikke udtømmes i det konstituerende øjeblik. Arendts spørgsmål er, hvordan den ekstraordinære politiske oplevelse af demokrati og frihed i den nye konstitutionelle begyndelse kan overleve i den politiske hverdag, hvordan man kan ”gøre det usædvanlige til en sædvanlig og dagligdags foreteelse” (Arendt 2005b: 200). Hun søger derfor en pluralistisk, decentral organisering af den konstituerende magt baseret på frihed og folkelig fremtrædelse i flere, decentrale offentlige fora (Arendt 2012: 171-172).

For Arendt beskæftiger den konstituerende magt sig med den *politiske begyndelse*, hvilket hun relaterer til spørgsmålet om frihed, idet ”idéen om frihed og erfaringen af en ny begyndelse falder sammen” (Arendt 2012: 25). Politisk frihed opstår for Arendt, når

folket spontant og i en sammenslutning baseret på lighed og dialog bliver enige om en ny forfatning. ”Frihed som ny begyndelse manifesterer sig og udøves gennem den ekstraordinære, spontane proces, hvorigennem en ny regering bliver konstitueret og en ny forfatning givet. Frihed er synonym med den konstituerende magt” (Kalyvas 2008: 203, min oversættelse). At være medforfatter til en ny konstitutionel begyndelse er således betingelsen for politisk frihed, og selve grundlæggelseshandlingen indeholder en række immanente karakteristika, der viser Arendts forståelse af demokrati og offentlighed. For Arendt genereres den konstituerende magt kun ”når mennesker slutter sig sammen om en fælles handling [...] Således er det at binde sig til hinanden og afgive løfter til hinanden, at slutte sig sammen og indgå pagter de midler, hvorved magten holdes ved lige” (Arendt 2012: 171).

Den konstituerende magt er derfor grundlæggende demokratisk. Den kan kun opstå, vedligeholdes og anvendes i nye politiske begyndelser ved hjælp gensidige løfter. Løftets anatomi er anderledes end det hierarkiske forhold mellem et repræsentativt beslutningsorgan og en legitimerende offentlighed hos deliberative demokrater, og samtidig anderledes Schmitts fantasi om det homogene folk. I stedet er forudsætningen for den konstituerende magt *pluralitet*. ”Politik er baseret på menneskelig pluralitet” (Arendt 2005a: 93, min oversættelse):

Handlingens grammatik – det forhold, at handling er den eneste menneskelige evne, der kræver en mangfoldighed af mennesker – og magtens syntaks – det forhold, at magt er den eneste menneskelige attribut, der udelukkende gælder for det mellemrum i verden, hvorigennem mennesker er gensidigt forbundet med hinanden – mødes i grundlæggelsens handling i kraft af det at give og holde løfter (Arendt 2012: 171-172).

Når folket bruger dets konstituerende magt handler det derfor fundamentalt set demokratisk, og nye politiske begyndelser kan kun finde sted, hvis grundlæggelseshandlingen foregår i lighed, reciprocitet og dialog. Ethvert forsøg på opdeling mellem leder og ledet, på befaling eller suveræn magtudøvelse er apolitisk – det tilhører det sociale felt. Som Margaret Canovan rammende har sagt det, så er ”suverænitet kun i overensstemmelse med politikens død” (Ca-

novan 1974: 70, min oversættelse). Eller som Arendt selv siger det, ”hvis mennesker ønsker at være frie, så er det nøjagtig suveræniteten, de må opgive” (Arendt 1993: 165, min oversættelse).

Men ikke nok med det, så indstifter den konstituerende handling det *offentlige rum*, der ligesom for Schmitt eksisterer *før* det politiske system og de formelle og deliberative kanaler: ”Fremtrædelsesrummet opstår, hvor som helst mennesker omgås hinanden som talende og handlende væsner, og derfor eksisterer det forud for og er en forudsætning for enhver formel konstitution af det offentlige rum samt dets regeringsformer” (Arendt 2005b: 202). At der findes en offentlighed, hvor mennesker kan blive set og hørt, hvor de kan beslutte og handle, er altså Arendts forudsætning for den konstituerende handling.

Arendts politiske projekt er hvordan det offentlige fremtrædelsesrum og den demokratiske konstituerende magt kan opretholdes efter grundlæggelsesøjeblikket. Hendes svar er den føderale rådsrepublik, som for nylig har fået opmærksomhed i sekundærlitteraturen (Ingram 1996: 221-251; Sitton 1994: 307-335; Kayvas 2008: 254-292). For at forstå den grundlæggende forskel mellem Schmitt og Arendts måde at institutionalisere den konstituerende magt og den besluttende offentlighed på – dvs. forskellen mellem det plebiscitære lederdemokrati og den føderale rådsrepublik – er det nødvendigt at gå tilbage til Arendts kritik af Schmitt og folkets suveræne vilje.

For Arendt er *viljen* – monarkisk eller folkelige, partikulær eller almen – fundamentalt set ikke et politisk begreb. Viljen, der i den filosofiske tradition er blevet forstået som frihed – den frie vilje – har intet at gøre med politisk frihed eller nye begyndelser (Arendt 1993: 151). Viljen, som for Schmitt kommer til udtryk gennem akklamation af lederens politiske forslag, er for Arendt lig den suveræne befaling: ”viljens essens er at befale og blive adlydt” (Arendt 1993: 159, min oversættelse). Viljen er en indre, monologisk kapacitet, der uden argumenter eller gensidige løfter udpeger sit mål og befaler til handling. Viljen er en dialog med sig selv, og er derfor udelelig og suveræn. Når Schmitt forstår den konstituerende magt som folkets suveræne vilje i traditionen fra Rousseau og Siéyes, så bliver folket én, det bliver guddommeliggjort og homogeniseret, det tager bolig

i kongens suveræne, udelelige krop, og selve grundlaget for politik og den konstituerende magt – pluralitet – det forhold, at ”jorden ikke bebos af et enkelt menneske, men af mennesker” (Arendt 2005b: 235) – bliver ødelagt. Ifølge Kalyvas ”fremmaner viljen en praksis af befaling og tvang, den adskiller regerende og regeret og fremtvinger en vertikal og ulige regeringstype” (Kalyvas 2004: 326, min oversættelse).⁶ Kort sagt, er den suveræne vilje, folkelig eller ej, for Arendt lig totalitarisme, fordi pluralitet og muligheden for politisk handling bliver umuliggjort. Arendt indser derfor, ”at inden for sfæren af menneskelige anliggender er suverænitæt og tyranni det samme” (2012: 149). I Schmitts forsøg på at kritisere den debatterende og legitimerende offentlighed, hvis ”væsen er forhandling og afventende halvhjertethed i håb om, at den definitive konfrontation, det blodige afgørende endelige slag kan forvandles til en parlamentarisk debat og suspenderes for evigt i en evig diskussion” (Schmitt 2009: 77), ødelægges han ifølge Arendt selve forudsætningen for, at den konstituerende magt kan beslutte noget, nemlig en decentral, pluralistisk offentlighed, hvor det snarere end akklamation er kontinuerligt gentagne løfter, der opretholder det offentlige rum og de demokratiske deltagelsesmuligheder.

Hvad er Arendts institutionelle løsning? Hvordan kan den konstituerende magt organiseres i decentrale offentlige fora, der i stedet for blot at legitimere den homogene, suveræne almenvilje, kan beslutte og skabe grundlæggende konstitutionelle regler? Arendt opdager en slående lighed mellem den amerikanske og franske revolution, mellem revolutionerne i Rusland, de revolutionære omvæltninger i Tyskland efter første verdenskrig og revolutionen i Ungarn i 1956. Midt i den revolutionære tumult opstod der i alle de moderne revolutioner spontane, folkeligt organiserede, lokale og offentlige *råd*, der autonomt, men samarbejdende organiserede revolutionens gang. I rådene blev der i fællesskab besluttet grundlæggende politiske forhold, og via samarbejde og kollaboration kunne folket direkte og decentralt bestemme og opretholde den politiske handling og det offentlige rum. Arendt genopdager således den revolutionære traditions glemte indsigt: Thomas Jefferson (1999: 219), Marquis de Condorcet (1976: 151-153) og Karl Marx (1996: 184) i analysen af Pariserkommunen, peger alle på den decentrale organisering i lokale distrikter, kommuner og råd med folkelig deltagelse som den eneste demokratiske or-

ganisationsform. For Arendt er den føderale rådsrepublik således et opgør med det repræsentative system: ”Det fælles projekt var grundlæggelsen af et nyt statslegeme, en ny republikansk styreform, der skulle hvile på ’elementarrepublikker’ på en sådan måde, at centralmagten ikke berøvede de konstituerende organer deres oprindelige magt til at konstituere” (Arendt 2012: 263).

Den føderale rådsrepublik er en organisationsform, hvor offentligheden både igennem debat som hos Habermas, men i endnu højere grad gennem handling kan *beslutte* de grundlæggende regler for det fælles liv. Den demokratiske offentligheds rolle er ikke at legitimere et repræsentativt organs beslutning, som folket kun har mulighed for at påvirke gennem periodiske valg, ej heller at afprøve argumenter i en rationel diskurs for at højne en fælles offentlig fornuft. Formålet er snarere at lade folk deltage direkte i vedtagelsen af de politiske beslutninger, der påvirker deres eget liv, og igennem decentrale offentligheder at modvirke de homogeniserende og pacificerende tendenser i Schmitts akklamation. Som Kalyvas rigtigt opsummerer, så

er de folkelige råd i Arendts beskrivelse ikke blot til for offentlig debat, deliberation, argumentation og holdningsdannelse. Udover at skabe stabile og sikre forhold for diskussion [...] så er rådene også designet til at træffe politiske beslutninger og vedtage nye love. Rådene er lovgivende forsamlinger. (Kalyvas 2008: 276, min oversættelse).

De decentrale råd er derfor den politiske organisationsform, hvor lighed erstatter lydighed, hvor frihed erstatter hierarki, og hvor folket i dets pluralitet i de offentlige rum erstatter både Schmitts homogene folk og den deliberative demokratimodels private og delibererende individer – kort sagt, hvor den konstituerende magt holdes i live.

IV

Det deliberative demokrati arbejder med en bestemt opfattelse af offentlighedens rolle samt dens kobling til det formelle politiske system. Offentligheden skal deliberere, ikke beslutte. Offentligheden hos Habermas er derfor fundamentalt set knyttet til det repræsentative demokrati, idet folket aldrig selv skal tage direkte del i vedtagelsen af loven, men blot legitimere repræsentanternes be-

slutninger. Som Habermas påpeger, så ”afhænger den deliberative politikkes succes ikke af kollektivt handlende borgere, men af institutionaliseringen af procedurer for offentlig debat” (Habermas 1996: 27, min oversættelse). Denne kobling af demokrati og offentlighed overkommer således ikke det hierarkiske forhold mellem repræsentanter og repræsenterede; selvom det muligvis er et styre *for* folkets bedste, så er det ikke styret *af* folket selv.

Deliberative demokrater henfører ofte dette forhold til moderne samfunds kompleksitet. Det er simpelthen ikke muligt, at hele folket i en konkret forsamling skulle kunne tage gode, rationelle beslutninger (Benhabib 1996: 73, min oversættelse). Artiklen har set på to kritikere af denne opfattelse af offentlighed og demokrati ud fra begrebet *den konstituerende magt*, som er fraværende hos deliberative demokrater. For Schmitt kan demokrati aldrig bestå i debat eller repræsentation, men kun i folkets konstituerende kapacitet, hvor det gennem dets kreative, prælegale kraft konstituerer fællesskabets love. Alle konstituerede deltagelsesformer og repræsentative organer er udemokratiske, og kun når folket er eksistentielt forsamlet i offentligheden er det i stand til at træffe politiske beslutninger. Selvom Schmitts konceptualisering af forholdet mellem demokrati og offentlighed indeholder radikale demokratiske elementer, er hans kobling af decisionisme og Rousseaus almenvilje i det plebiscitære lederdemokrati ikke en tilstrækkelig institutionel løsning, da akklamationen som deltagelsesmulighed pacificerer hvad der ellers skulle have været et handlende og konstituerende folk.

Det er i Arendts inspiration og kritik af Schmitt, at vi finder et reelt alternativ til den debatterende og legitimerende offentlighed. Ved at afvise den centralistiske og homogeniserede offentlighed hos Schmitt og i stedet forestille sig institutionaliseringen af den demokratiske konstituerende magt i decentrale offentlige råd for beslutningstagning og kollaboration, kan demokratiteori overkomme det hierarkiske og vertikale forhold mellem det formelle politiske system og dets legitimerende ophav. Ved at afvise repræsentation og debat som demokratiets vigtigste elementer, og i stedet forestille sig folket som beslutningsdygtigt og decentralt konstituerende, kan demokratiteori arbejde sig ud af den mistro til folket og politik generelt, som altid har været indlejret i den (Arendt 2005a: 96-108). I en tid med øget mistillid til politikere og det politiske system, med

faldende deltagelse og tiltagende grad af afpolitisering og ekspertvælde, er det måske ikke et dårligt sted at starte.

Noter

- 1 Begrebet *konstituerende magt* er en direkte oversættelse af *constituent power*; et begreb, der danner baggrund for indgående diskussion indenfor politisk teori. Begrebet har endnu ikke været introduceret på dansk, hvorfor jeg har valgt betegnelsen *konstituerende magt*.
- 2 For argumenter om repræsentationens indbyggede demokratiske funktion, se (Urbinati 2006).
- 3 Jean Bodin er den første til at levere en systematisk fremstilling af suverænitet i *Six livre de la Republique* (1576). Her forstås suverænitet som "den absolutte og evige magt i et politisk system [...] det er den øverste magt til at befale" (Bodin 1992: 1). I *Leviathan* (1651) følger Hobbes denne grundlæggende forståelse af suverænitet, idet "det er tydeligt, at der ved loven som sådan ikke er tale om rådgivning, men om et påbud" (Hobbes 2008: 245). Opfattelsen af suverænitet som *the uncommanded commander* kan genfindes hos Calvin, Spinoza, Grotius, Madison, Kant og Weber. For et rids af suverænitetsbegrebets udvikling, se Skinner 1978.
- 4 Schmitts arbejde med suverænitet har inspireret bl.a. Giorgio Agamben og hans *Homo Sacer*-projekt, hvor Schmitt bruges i analysen af den moderne stats permanente undtagelsestilstand. Ligeledes har Jacques Derrida i *Force of Law: The Mystical Foundation of Authority* arbejdet med Schmitts begreb om beslutningens normløse og lovløse karakter. Schmitts inspiration til sådanne analyser er et yderligere argument for de anti-demokratiske strømninger i hans tænkning.
- 5 I Schmitts klassiker *Det politiskes begreb* (1932), hvor politik som distinktionen mellem ven og fjende introduceres, hævder Schmitt ligeledes, at "fjenden er heller ikke den private modstander ... fjenden er kun den *offentlige* fjende" (2002: 63). Politik og offentlighed er altså sammenfaldende for Schmitt.
- 6 I samme artikel viser Kalyvas, at Arendts handlingsbegreb og Schmitts viljes- og beslutningsbegreb har mere end bare få ligheder, hvorfor Arendt selv opererer med en decisionistisk forståelse af politik, selvom hendes kritik af viljen netop skulle overkomme en sådan. Kalyvas tager i artiklen udgangspunkt i Arendts eksplicit filosofiske værk *The Life of the Mind*. Går man til Arendts politiske værker *Menneskets vilkår* og *Om revolution* og essaysamlingerne *Between Past and Future* og *The Promise of Politics* mener jeg ikke, at en sådan læsning kan opretholdes. Se foreksempel 'What is Freedom?' (1993: 143-173) og 'Introduction into Politics' (2005a: 93-201).

Litteratur

- Arato, Andrew (2000): *Civil Society, Constitution, and Legitimacy*, Plymouth: Rowman & Littlefield Publishers.
- Arendt, Hannah (1993): *Between Past and Future*, New York: Penguin Books.
- Arendt, Hannah (2005a): *The Promise of Politics*, New York: Schocken Books.
- Arendt, Hannah (2005b [1958]): *Menneskets Vilkår*, København: Gyldendal.
- Arendt, Hannah (2012 [1963]): *Om Revolution*, Aarhus: Forlaget Klim.
- Barber, Benjamin (1984): *Strong Democracy*, Berkeley: University of California Press.
- Benhabib, Seyla (1996): "Toward a Deliberative Model of Democratic Legitimacy" i Seyla Benhabib (red.), *Democracy and Difference*, Princeton: Princeton University Press, s. 67-95.
- Bielefeldt, Heiner (1998): "Carl Schmitt's Critique of Liberalism", i David Dyzenhaus (red.), *Law as Politics*, Durham: Duke University Press, s. 23-27.
- Bodin, Jean (1992): *On Sovereignty*, Cambridge: Cambridge University Press.
- Canovan, Margaret (1974): *The Political Thought of Hannah Arendt*, London: Aldine Press.
- Canovan, Margaret (1996): "Hannah Arendt as a Conservative Thinker" i Jerome Kohn (red.), *Hannah Arendt – Twenty Years Later*, Cambridge: The MIT Press, s. 11-33.
- Cohen, Joshua (1996): "Procedure and Substance in Deliberative Democracy", i Seyla Benhabib (red.), *Democracy and Difference*, Princeton: Princeton University Press, s. 95-120.
- Cohen, Jean & Andrew Arato (1994): *Civil Society & Political Theory*, Cambridge: The MIT Press.
- Condorcet, Marquis de (1976): *Selected Writings*. New York: Macmillan Publishing Company.
- Green, Edward Jeffrey (2010): *The Eyes of the People*, Oxford: University of Oxford Press.
- Habermas, Jürgen (1996): "Three Normative Models of Democracy", i Seyla Benhabib (red.), *Democracy as Difference*, Princeton: Princeton University Press, s. 21-31.
- Hirst, Paul (1999): "Carl Schmitt's Decisionism", i Chantal Mouffe (red.), *The Challenge of Carl Schmitt*, London: Verso, s. 7-18.
- Hobbes, Thomas (2008, [1651]): *Leviathan*, København: Informations Forlag.
- Ingram, David (1996): "Novus Ordo Seclorum", i Jerome Kohn (red.), *Hannah Arendt: Twenty Years Later*, Cambridge: The MIT Press, s. 221-251.
- Jefferson, Thomas (1999): *Political Writings*, Cambridge: Cambridge University Press.
- Kalyvas, Andreas (2000): "Carl Schmitt and the Three Moments of Democracy", i *Cardozo Law Review*, Vol. 21: 5, s. 1525-1565.

- Kalyvas, Andreas (2004): "From the Act to the Decision: Hannah Arendt and the Question of Decisionism", i *Political Theory*, Vol. 32: 3, s. 320-346.
- Kalyvas, Andreas (2005): "Popular Sovereignty, Democracy, and the Constituent Power", i *Constellations*, Vol. 12: 2, s. 223-244.
- Kalyvas, Andreas (2008): *Democracy and the Politics of the Extraordinary: Max Weber, Carl Schmitt and Hannah Arendt*, Cambridge: Cambridge University Press.
- Kateb, George (1983): *Hannah Arendt. Politics, Conscience, Evil*, Oxford: Rowman & Allanheld.
- Kennedy, Ellen (1998): "Hostis Not Inimicus: Toward a Theory of the Public in the Work of Carl Schmitt", i David Dyzenahus (red.), *Law as Politics*, Durham: Duke University Press, s. 92-109.
- Körösényi, András (2005): "Political Representation in Leader Democracy", i *Government and Opposition*, Vol. 40: 3, s. 358-378.
- Marx, Karl (1996): *Later Political Writings*, Cambridge: University of Cambridge Press.
- Mouffe, Chantal (1999): "Carl Schmitt and the Paradox of Liberal Democracy", i Chantal Mouffe (red.), *The Challenge of Carl Schmitt*, London: Verso, s. 38-54.
- Mouffe, Chantal (2000): *The Democratic Paradox*, London: Verso.
- Mouffe, Chantal (2005): *On the Political*, London: Routledge.
- Negri, Antonio (1999): *Insurgencies – Constituent Power and the Modern State*, Minneapolis: University of Minnesota Press.
- Phillips, Anne (1998): *The Politics of Presence*, Oxford: Oxford University Press.
- Preuss, Ulrich (1999): "Political Order and Democracy: Carl Schmitt and his Influence", i Chantal Mouffe (red.), *The Challenge of Carl Schmitt*, London: Verso, s. 155-180.
- Schmitt, Carl (2002 [1932]): *Det politiskes begreb*, København: Hans Reitzels forlag.
- Schmitt, Carl (2008 [1928]): *Constitutional Theory*, London: Duke University Press.
- Schmitt, Carl (2009 [1922]): *Politisk Teologi & Romersk katolicisme og politisk form*, København: Informations Forlag.
- Sitton, John (1994): "Hannah Arendt's Argument for Council Democracy", i Lewis Hinchman (red.), *Hannah Arendt: Critical Essays*, s. 307-335.
- Skinner, Quentin (1978): *The Foundations of Modern Political Thought: The Age of Reformation*, Cambridge: Cambridge University Press.
- Urbinati, Nadia (2006): *Representative Democracy: Principles and Genealogy*, Chicago: University of Chicago Press.
- Zaretsky, Eli (1997): "Hannah Arendt and The Meaning of the Public/Private Distinction", i Craig Calhoun (red.), *Hannah Arendt and the Meaning of Politics*, Minneapolis: University of Minnesota Press, s. 207-232.